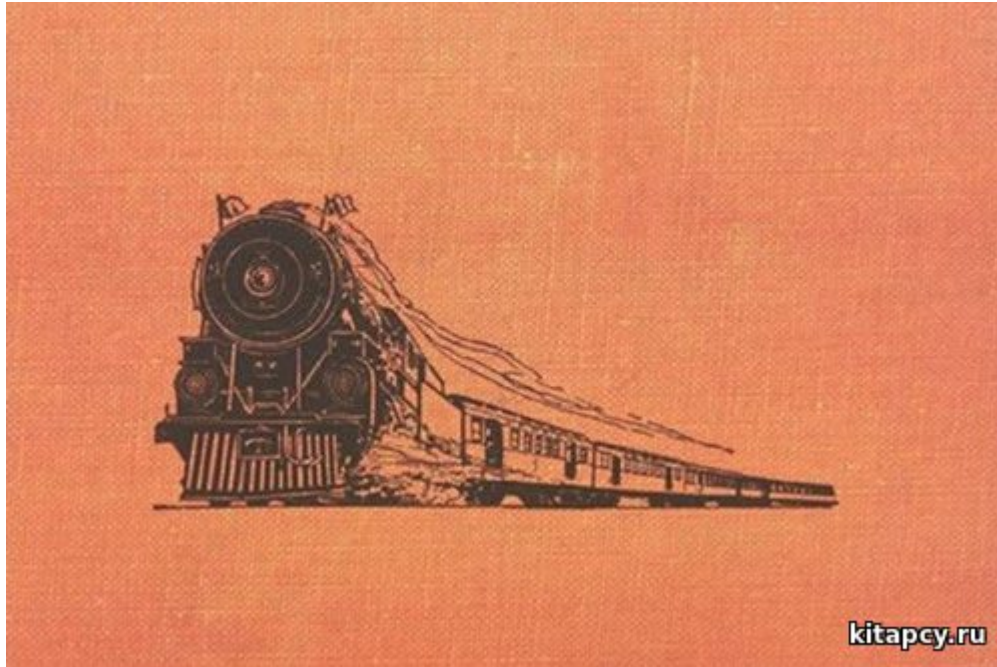

Ýitik gözlenýär

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 26 января, 2025

Ýitik gözlenýär ÝITIK GÖZLENÝÄR

Ýalçyn Küçük (1938-nji ýylda doglan)...

Döwlet meýilnamalaşdyryş edarasyndan çykandan soň ABŞ-nyň Ýel uniwersitetine gitdi. Yzyndan Bütündünýä bankynda işledi.

Ýurduna gaýdyp gelenden soň Ýakyn Gündogar Tehniki uniwersitetinde (ODTU) mugallym bolup işledi. Yzyndan Angliýanyň Birmingham uniwersitetinde boldy. Ol ýerde sowetologiýa (Sowet Soýuzyny öwreniş ylmy) boýunça eden işlerini kitap görnüşine saldy. Şol kitaby sebäpli sekiz ýyl azatlykdan mahrum edildi!

Ýalçyn Küçük 1971-nji ýylyň 12-nji martynda bolup geçen harby döwlet agdarylyşygynyňam gazabyna uçrady:

«30-njy awgust günü ODTU-daky mugallymçylygymdan gyrakladyldym. Ýaş hetdim sebäpli däl. Syýasy taýdan hetdini tanamazlykdan! Daşary ýurda çykjagam bolmadym. Türkiýede galanymy gowy gördüm...»

1973-nji ýylda 36 ýaşynda harby gulluga alyndy, Kipr urşuna gatnaşdy, gazy (uruş weterany) boldy.

Harby gullugy gutarandan soň «Cumhuriyet» gazetiniň ykdysadyýey boýunça bölümine ýolbaşçylyk etdi, makalalar yazdy. Gazetden çykansoň soňky ýazgylaryny «Täze respublika

üçin» (“Yeni Bir Cumhuriyet İçin”) kitabında jemledi.
Kitabyň çap edilişi 1980-nji ýylyň 12-nji sentýabryndaky harby döwlet agdarylyşygyna gabat geldi, kitap yzyna ýygnap alyndy. Ýalçyn Küçük türmä atyldy. Etmiş – «Türkiýäniň marksistik düzgüne geçmek islegine beleň bermekdi»!

* * *

1980-nji ýylyň 3-nji oktýabrynda derňew işi açyldy we 1897-nji ýylyň 14-nji maýynda Harby Ýokary Sud edaralary guramasynyň Selimiýe harby sudunyň çykaran hökümi bilen soňlandy. Hökümde «etmiş» şeýle düşündirildi:

«Aýyplanýan Ýalçyn Küçük şeytany ompa oturtjak derejede ýiti paýhasa we düşüňjelerini garşysyndakylara aňsatlyk bilen, rahatlyk bilen düşündirip biljek, olary azyndan öz düşüňjesine gabat getirip, birmeňzeş düşüňje terzini rahatlyk bilen, aňsatlyk bilen olara geçirip biljek we iň bolmansa öz garaýyşlary, düşüňjeleri simwolynda olara oýlanmaga iterip biljek terzde stili, ukyby bar».

Hany indi biziň «şeytany ompa oturtjak» derejedäki intellektuallarymyz? Näme boldy olara?

Ýalçyn Küçük «Dawalarym» kitabynda ýazdy:

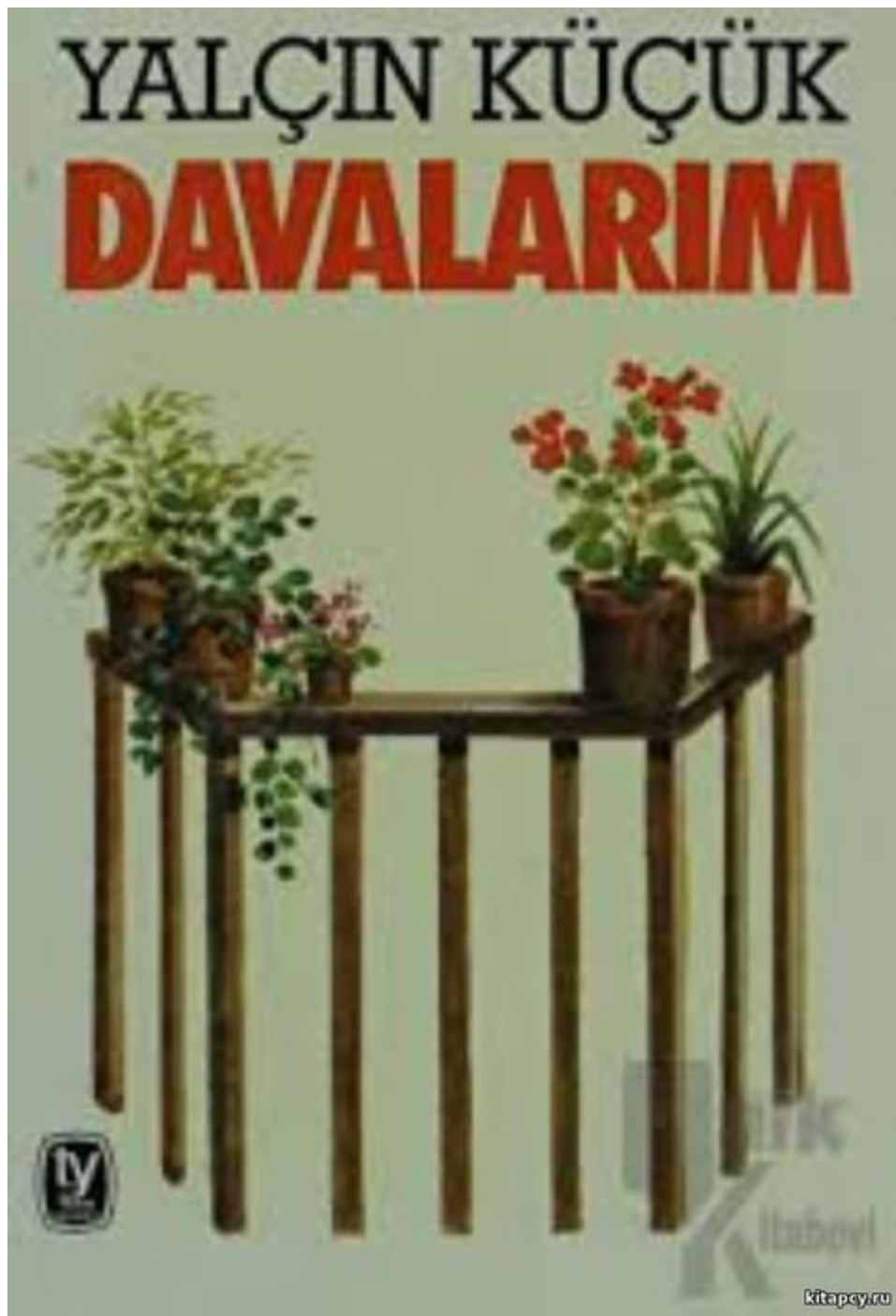
«Boşadylmaly günü gaýtadan tussag edilmegi adama juda agyr urgy bolup, ýykylyp biler».

Häkimiýetler hemişe şeydip gelýär. Az sanly intellektualymyz basyşlara boýun egmedi.

Ýalçyn Küçük boşan badyna ýazyjy Eziz Nesin bile bile harby döwlet agdarylyşygyna garşy göreşiň başyny başlady.

“Toplumsal Kurtuluş” («Jemgyýetçilik halas boluş») žurnalyny çykardy, hemişe jogapkärçilige çekildi, türmede ýatdy we ş.m.

Şuny aýdasym gelýär:

* * *

Ýykylan intellektuallar ýurdumyzda nämäniň çüýremegine sebäp boldy?

Soramagymyň sebäbi, hakyky «respublika» çekişmesiniň nämüçin guralmaýanlygydyr?

Megerem, jogaba ilki bilen intellektual çekişmesini guramak bilen başlamaly. Çünki:

«12-nji mart», «12-nji sentýabr» harby döwlet agdarylyşyklary we neoliberalizmiň emele getiren «Üçünji ýol» patarrakysy intellektualymyzy öldürdi, jemgyýetçilik göreşinden

çetleşdirdi. Meselem:

Haýsydyr bir bildiriş üçin ýygnalan gollary hiç goldamadym. Ýalçyn Küçük sud edilen kitabynda şeýle ýazýar:

«Goldawsöýer intellektualyň praktikasy iň soňky derejede passiw. Ady we tipologiýasy-da şundan gelip çykýar. Goldawsöýer intellektualdan diňe goldaw soralyar. Ol şuna öwrenişen. Goldawsöýer intellektual ýurtda näme bolup-geçýändigini bilen gyzyklanmaýar. Oňa bu zatlaryň geregi ýok. Çünki, ol gerekli zadyň özüne baglydygy praktiki tarapdan getiriljekdigine ynandyrylan. Goldawsöýer intellektual at gözlüklü bolýar...»

Intellektuallarymyz modasöýer (nysaksöýüji): «wah, egindeşlerimizi türmä atdylar, çykmasy üçin gol toplamalyňmy!»
Moda obýekt – günbatarçylyk boldy!

Intellektualymyz giň gatlaklaryň göwnüne ýaraýan, many-mazmunyndan goparylan populistik çykyşlary, gysga filmleri-wideolary, aýdymlary, heňleri ýeterlik hasaplaýar!

Ýurdumyzda iň gymmatly düşüňjeler metalaşdyryldy, gymmaty ýitirildi.

Intellektualymyz indi giň gözyetimli däl...

Intellektualymyz indi ýiti pähim-paýhasly däl...

Intellektualymyz indi mesele çözüp bilenok...

Kontrrewolýusiýa şeýdip üstün çykdy...

Serediň: gudrat gözläp ýörmeli däl. Işe könelişen öňdebaryjy soraglary täzeden soramak bilen başlalyň: Haýsy respublika?

Respublikamyzyň hossarsyzlaryň hossardygy hakykatyny asla ýatdan çykartmalyň.

Respublika baýramyňyz gutly bolsun.

Soner ÝALÇYN.

«SÖZCÜ» gazetini, 27.10.2023 ý. Publisistika